

CHƯƠNG HAI MƯỜI LĂM

SỰ HIỆN DIỆN CỦA NGƯỜI PHÁP ?

Rồi đây sẽ phần của công đồng người Pháp ở Miền Nam Việt Nam sẽ ra sao đây ? Nhưng người "bi quan" trong đó có tôi (tác giả) nghĩ rằng tất cả rồi sẽ gì đó nhưng gì đã xảy ra ở Bắc Việt năm 1954. Nghĩa là cũng phải thì kể họ mà các "bộ u" người quốc gia cùng họ cũng phải bắt đầu xuất. Nhưng người "lo quan" thì vẫn còn tin rằng rồi cũng có khả năng cho một gì đó pháp tha hiệp nào đó. Các sự việc xảy ra đã chứng minh ngay cuộc tranh luận này.

Nhưng người Pháp cũng đã c
mởn mở vào nhưng ngày trước khi Sài Gòn bắt đầu sụp đổ, không có một chút quyền lợi gì để bắt đầu nào sau khi Bắc Việt chiếm được thành phố. Còn trái

ngồi cạnh họ là khác! Nhưng ngồi ở đầu tiên biết rõ được họ và họ là những nhà báo đã bỏ quê hương ở Sài Gòn. Họ không biết gì cả khi họ nhận thấy là họ được xếp sau họ, sau một xa các đồng nghiệp người Anh và người Nhật... và cả người Mỹ, trên danh sách những người được ra đi. Người Pháp được xếp vào loại "những người có quốc tịch khác", gần như là nhân viên của những người cuối cùng của Chính Phủ Pháp nhằm tìm một giải pháp chính trị cho Miền Nam Việt Nam. Nhưng chỉ có khoảng 50 nhà báo thôi..., và họ đeo theo chính quyền mới với sự tò mò liên tục, với nỗi lo âu muốn biết thêm tin tức, và vì sự hoài nghi của họ. Một chiếc phi cơ cũng đã được sắp gần họ rồi. Khi họ đi rồi thì còn khoảng 12.000 người Pháp ở Miền Nam. Trong số đó có khoảng 2.500 là những người Pháp chính quyền (công tác đây, thợ mỏ gia, nhà quản lý, và họ, nhân công các hãng hàng không Pháp..), trên lý thuyết là những người có thể tùy hoàn cảnh họ sẽ rời đi khi đây sau khi quan hệ bình thường được tái lập, họ sẽ ở lại nếu xí nghiệp của họ được phép tái hoạt động. Thuyết

ra lý thuyết và thực hành không đi đôi với nhau được: nhiều lắm là vài trăm người trong số này có thể rời đi. Nhưng đồng nghiệp liên lạc hàng không thuyết là rất biết thông tin và rất khéo léo. Để họ nhận thông tin có thông cáo dán trên một tấm biển đen trước cửa Bộ Ngoại Giao cũ hay trước cửa Di trú. Hôm đó tuần, một kỹ viên chính trị nào đó đã lấy phần viết lên tấm biển đen đó rất rõ ràng như sau: "Số phận sẽ có chuyến bay đi Việt Nam... Ngày, giờ khi hành sự được thông báo đúng lúc." Thấy vậy các anh đã có hai chiếc xe tải chở hàng và li, nhẩy lên taxi và chụm tay ra sân bay Tân Sơn Nhất. Binh sĩ giữ an ninh ở đó đứng hờ hững. Không có một chuyến bay nào được dự trù. Họ lại trở về thành phố. Lại chờ đợi... Vào cuối tuần một anh lính gác vội thông cáo nói trên, và sáng hôm hai, lại cũng anh kỹ viên chính trị đó, lại viết lên biển đen những dòng thông báo cũ với một vẻ nghiêm trọng không kém tuần trước.... cho đến khi cuối cùng có một chuyến bay cất cánh.

Chuyến này có nhiều lý do không giống nhau. Các chuyến bay con thoi của Lào đã ngừng bay vì chính quyền công sự ở Sài Gòn lúc bán vé thì thu vào đồng đô la Mỹ, mà muốn trả cho hãng Hàng Không Lào bằng tiền đồng của Việt Nam, một loại tiền tệ gần như chỉ có một giá trị nào đó ở Sài Gòn mà thôi.

Ngoài ra các chuyên viên của Miền Nam Việt Nam (truyền tin, radar, điện tử,

k s thông tin liên c v.v..) đ u đã ra đi v i ng i M và chánh quy n c ng s n không có y m t ng i đ thay th vào đó.Có m t s tr ng i khác, m t ph n d ng c c a Hãng Không Pháp (Air France) t i c n thi t cho công tác đi u hành khi phi c đ n và đi (máy đi n toán, máy truy n tin, t ng đài đi n tho i, kho d ng c thay th , xe đ y và kéo phi c , xe nâng hàng và ti p t x ng nh t v.v..) đã m t h t không còn m t d u v t nào c . Kho hàng g i đi g m c 8 t n hàng quý giá (trong đó có 3 t n ng c th ch quý c a m t ng i i buôn đ c giàu có) đã không cánh mà bay m t. Không bi t ng i nào đã c p s ch. Ban Giám Đ c Hãng Không "Air France " c a Pháp Ba Lê đã d ngh v i chánh quy n c ng s n đ cho h đ a sang nh ng toán chuyên viên và m t s d ng c thay th . H nghĩ r ng nh th là h có th tái t c đ c các chuy n bay vào tu n đ u c a tháng 7. Ban Quân Qu n Sài Gòn đã không nói là "không", mà cho bi t nh n xét c a cách m ng là hãng Hàng Không "Air France" c a Pháp trong nhi u năm qua đã không t thi n chí trong vi c tái thi t p i đ ng bay gi a Ba Lê và Hà N i.. Ngoài s nguy hi m mà đ ng bay nói trên đ c m ỉ trong lúc Hoa K đang d i bom B c Vi t , đ ng bay n y cũng không có i. Dù mu n dù không thì c 3 hãng Hàng Không "Air France" và U.T.A c a Pháp đã không có m t ho t đ ng nào t khi Sài Gòn b c ng s n chi m c . Mà đ ng nh là h không th tìm i m t đ ng bay nào c . Hãng Không Dân s đ c Hà N i tr c ti p qu n lý. M c d u đã c nài n nhi u n, đ i đi n c a hãng "Air France" cũng không đ c phép đ n phi tr ng đ xem xét các c s c a hãng đ thi t p m t b n ki m kê chính xác v các ph ng ti n và v t d ng đã b b m t h t.

Và nh th là vi c tái p các đ ng bay đ n Sài Gòn coi nh b đình hoãn vô h n đ nh. Ch có m t chuy n bay duy nh t là phi c c a Liên Hi p Qu c. Nh th thì nh ng ng i Pháp nào đ c b o đ m là có quy n ra đi.. trong m t th i h n nào đó, thì ch có kiên nh n n m ch .

V ỉ, nh ng ng i Pháp b t c g c gác th nào, ng i Pháp chính c ng hay là ng i có qu c t ch Pháp cũng v y, đ u không ch đ i đ c gì Lãnh S Quán hay Đ i S Quán c a mình. Đ i s Pháp, ông M. Mérillon không còn th y đầu n a c , và ông cũng không có ti p ai h t. Tòa đ i s Pháp có đ y đ ti n b c, ng th c, n c u ng .. không thi u món chi, nên đã đóng kín c a rào. Và Đ i s , mà b n ph n đ u tiên ra là ph i đi thăm nh ng

ng i Pháp v n đang trong c nh kh n qu n, đ an i h , đ cho h yên tâm, v ng lòng, đ giúp h v t qua đ c tình th hay gi i quy t nh ng bài toán khó khăn mà h đang g p ph i, đ bênh v c quy n l i c a ng i Pháp đ i v i chánh quy n m i.. nh ng ông không bao gi b c ra kh i nhà. Ông ta ch có khuyên ng i Pháp không nên treo c Pháp quá nhi u , vì theo ông, dù là ch treo t m nh ng s ki n treo quá nhi u c tam tài có th đ c coi là m t s "khêu khích". Th nh ng, ng i Pháp đã g p r t nhi u khó khăn...

Nh ng ng i có bi t th v i đ y đ ti n nghi ho c nhà th ng thoi mà khu v c ngo i ô.. thì cũng b đ i đi h t. Lý do : không b o đ m đ c an ninh đ y đ . T t c các ngân hàng đ u b đóng c a, các ch ng m c b khóa l i h t, các xí nghi p ph i ng ng ho t đ ng, các đ n đi n cao su và c s k ngh c a h đ u không x đ ng đ c vì đã b h h i n ng n , các bãi đ u xe b "tr ng đ ng".. Ai cũng thi u ti n. Các công ch c ch a đ c lãnh l ng t ngày 1 tháng 5, ch đ c nh n m t s ti n ng tr c nào đó thoi c a l ng mình. Các ông ch xí nghi p nh , dù đã ng ng h t m i ho t đ ng t ngày có bi n c c ng s n , v n ph i ti p t c tr l ng cho nhân viên dù h không làm vi c. Các hãng x ng l n thì b "y ban nhân dân xí nghi p" đòi h i ph i b i th ng ti n ph c p ngh vi c. M i l n mà nh ng ch nhân ng i Pháp mu n nói chuy n dàn x p thì l i không th y có m t ng i nào có đ th m quy n. Các nhà tr ng t a còn k t Cao Nguyên Trung Ph n mà mu n xu ng Sài Gòn đ u ph i n p đ n xin phép v i ông y viên quân s c a t nh. Nh ng nhà tr ng t a vùng B o L c đã b b t và tài s n c a h b t m gi . Nh ng nhà truy n giáo trong n c không b phi n nhi u gì nh ng b qu n thúc và đang lo s b tr c xu t. Khách s n Continental thì v ng hoe t lúc các nhà báo ra đi h t .T ng tr t c a Trung tâm Văn Hóa b y ban c a khu v c chi m đóng..

B nh vi n Grall ph i thay lá c Pháp b ng lá c H ng Th p T và c c a Chánh Ph Lâm Th i. Th t bên Pháp g i sang đ c Hà N i chuy n ti p ph i đ n r t tr , m y tu n l sau m i nh n đ c .T báo "Tin T c Vi n Đông" m t t nh t báo duy nh t b ng ti ng Pháp, t ng thu t v tình hình tài chánh, ghi l i tin t c c a thông t n xã A.F.P . và th ng mô t đ i s ng

Ba Lê ... đã bắt đình bản những tờ rơi các tờ báo cũ của chánh quyßn Miền Nam . Những lo âu của người Pháp đã trở thành nỗi bi quan, vì ai cũng phải hoàn toàn trông lo cho mình. Sau một loạt sự việc không hay xảy ra như :

- việc đóng cửa hãng Citroen, và Giám Đßc đã bắt giam người vì không thể trả lương đßc cho nhân viên,

- những việc bắt ông Giám Đßc hãng Michelin phải "nßp phải", vì bộ toán nhân viên có mang vũ khí để dọa , vì sự có mặt của các đội dißn của ủy ban quân sự hành chánh , ông bắt buộc phải nộp một khoản "bßi thuế công nghệ việc rút lui" cho tờ rơi nhân viên người Việt Nam ở các văn phòng và các đội dißn cao su của hãng. - những khách sạn Continental đã bắt ngừng đóng cửa cho các cán bộ Bộ Công Tác vào : sĩ quan cao cấp, chuyên viên kỹ toán vào thanh lý các chißng ngân hàng và thanh tra hoạt động của tờ rơi các xí nghiệp ngoại quốc. - những "Câu lạc bộ thể thao" một hạn quyß của một câu lạc bộ thể nhân. Trở về một là một tiểu đoàn quân Bộ Công Tác vào chiếm đóng, và tờ rơi đßc miễn cho nhân dân xảy ra.

- những "ga ra Charner", sau khi bắt một cuộc kiểm kê vật dụng thì một cho đội dißn những con bù lon, công ty này đã nhận đßc một "lßnh cấm bán" dù đó là phải từng thay thế. - Có một số nhân viên người Pháp ở những đội dißn cao su còn lại làm việc ở các nhiệm vụ nằm trong vùng đã đßc công sự kiểm soát. Có những người khác thì đã trở lại nhiệm vụ sau khi Sài Gòn bắt thể thể. Những tờ rơi hai loại người Pháp này cùng đều phải chịu những đß rßi khi những người này.

- Những gian truân đã đội dißn những nhân viên của đội dißn S.I.P.H thì lại rơi đßc biệt. Ngày 7 tháng 5, một tuần lễ sau khi Sài Gòn bắt thể thể, những cán bộ trở về nhà thußc đội dißn S.I.P.H trở lên những vùng mà họ đang khai thác nằm ở gần Xuân Lộc. Bộ đội chánh quy Bộ Công Tác đã chiếm đóng tại đây rồi. Những binh sĩ trú đóng trong những dãy nhà thußc Phòng Nghiên Cứu Kỹ Thuật

c a đ n đ n đã dùng các h s l u tr đ đ t l a n u c m. Giám đ c đ n đ n ng i Pháp (nói thông th o ti ng Vi t) đã báo đ ng v i m t y viên chánh tr B c Vi t r ng:

- " Các anh "b đ i c a ông đã làm m t vi c ngu xu n tà y tr i. Các h s mà h xé nát h t đ đ t đi có m t giá tr không l ng đ c .Đó là k t qu c a 50 năm làm vi c, tìm tòi, nghiên c u và th c nghi m vi vi c tr ng i a cây cao su. Không ph i tôi ph n đ i vì đ b o v quy n l i c a s tôi, mà b i vì n u sau n y ng i Vi t Nam mu n t p i c s n xu t cao su cho đ t n c mình và mu n nâng cao năng su t và s n l ng cao su, thì nh ng h s n y có m t giá tr hàng đ u cho đ t n c. Tôi xin l u ý v i ông là không có gì thay th đ c cho các h s n y."

Ông y viên n y đã qu trách binh sĩ c a mình và cho l nh h không đ c đ ng t i nh ng t p h s n y n a. Nh ng t ngày hôm sau đó, các chú "b đ i" l i t p c dùng các t p h s quý giá đó đ n u c m n a , và ch trong vài ngày sau h thiêu h y h t t c k t qu c a công tác nghiên c u khoa h c trong n a th k đã đ c c p nh t hóa r t là công phu và c n th n.V ph n mình, ng i Pháp đã khai tri n tr l i m i công vi c trong đ n đ n. Vi c c o m cao su đã tr l i nh p đ bình th ng. Nh ng ngày 21 tháng 5, t t c các công nhân ng i Vi t, đ c y Ban c a Đ n đ n h ng đ n đã n i lên bi u tình t p th và ép các nhà tr ng t a ng i Pháp ph i r i ngay kh i đ n đ n, không cho h k p thu đ n các v t đ ng cá nhân c a h n a. Đó là tình hình c a c ng đ ng ng i Pháp khi Đ i S M. Mérillon đ c "g i v " Ba Lê, h i đ u tháng 6. M t thông cáo báo chí c a T ng Th ng Ph t Ba Lê đã xác nh n:

- "Trái h n v i nh ng gì mà m t vài thông t n báo chí đã đ đoán t tr c , s ra đ i c a Đ i s Mérillon không ph i do CPLTCHMN b t bu c"

Qu nhiên đ u n y rõ ràng là r t đúng v i s th t cũng gi ng nh cái CPLTCHMN không bao gi có m t Sài Gòn v y !Thói quen n i b t nh t

c a các nhà ngo i giao là hay "ch i ch ", là chuy n đ i nh ng đi u "l ng nh c" ra thành nh ng s "hi u l m" Nh ng s ki n là s ki n, không th nào bi n th nó m t cách d dàng đ c . Ông đ i s Jean Marie Mérillon đã r i kh i n c Vi t Nam mà không bao gi đ c t ng Tr n văn Trà ti p ki n. T ng Trà là chánh quy n duy nh t t i Sài Gòn . Ng i ta nói là ông Mérillon đã g p m t s "cán b cách m ng ", trong khi ng i đ ng nhi m B c Vi t c a ông Ba Lê l i danh d đ c đi n Élysée ti p ki n. M t ngày tr c khi ông r i kh i Mi n Nam Vi t Nam , ông đ c g i t i B Ngo i Giao. Ông đã g p 3 nhân v t vô danh vì đ ng tr c m t ông h không thêm x ng danh tánh, c p b c c a h . H "cám n" ông v ho t đ ng c a ông và thông báo cho ông bi t là s có "m t ng i nào đó thu c ban nghi l " s đ i ông phi tr ng đ giúp ông kh i b phi n ph c v th t c khai báo v i Công An và Quan Thu . Đúng gi , có m t công ch c cũng vô danh đã đ i ông Đ i S Pháp đ đ a ông đ n t n phi c và cho ông đ c u tiên lên phi c tr c nh ng hành khách khác. Đó cũng là m t ni m an i cho m t chút t ái m ng mành cho m t ng i Đ i đi n c a m t qu c gia đã t ng đóng góp "quá nhi u cho n n hòa bình" ! Tuy nhiên đ c tánh bình dân c a ông Đ i s Jean Marie Mérillon đã đ c bi t b h quá th p so v i nh ng ng i Pháp Sài Gòn .

Có m t s ng i
đã nói ; - " Ông

Đ i s đã th c hi n m t ti t m c l n : Ông đã thúc h i cho ông Thi u s m r i kh i ch c v , và sau đó c ông già H ng n a đ đ a cho đ c t ng D ng văn Minh lên. Ông đã t ng r ng nh v y là đã đem l i hòa bình và m t s hòa h p. Nh ng ông ta ch thành công trong vi c nhanh chóng làm tan rã n n chánh tr c a Mi n Nam và đ a Mi n Nam đ n m t s đ u hàng không đi u ki n mà thôi. Tr c ngày m t th đô, ng i ta ch th y có m t mình ông Đ i S Pháp. Nh ng sau đó thì ông đã bi n thành m t lu ng gió... Và gi đây ông ra đi, đ l i sau l ng ông trên m i ngàn con tin ng i Pháp.....

Th t v y, n c Pháp có quy n hy v ng m t ân hu nào đó trong thái đ đ i x - đ t ng th ng nh ng n l c c a mình - Nh ng trái l i n c Pháp ch nh n đ c nh ng đi u c hi p và l ng nh c !Ng c l i, nh ng Đ i đi n c a Hà N i và c a CPLTCHMN Ba Lê (có m t th ng h n th đô Pháp h n là th đô Mi n Nam) l i đ c h ng m t s t do phát bi u và t do đi i

trong toàn lãnh thổ nước Pháp. Vấn đề an ninh của họ được hoàn toàn bỏ
đem. Họ được có những đoàn học tập chính thức. Báo chí và đài phát thanh
đã giúp họ phân biệt những tuyên bố và thông cáo báo chí. Họ làm được
bệnh viện của họ và quan điểm của họ trên đài truyền hình. Chính Phủ
Pháp không hề gây cho họ bất cứ một khó khăn hay phiền toái nào.
Phải chăng đó là một điều không hợp lý khi phải đòi hỏi được nhìn có được
một số điều gì không?

Sau ra đi của Đệ Nhất Pháp Jean-Marie Mérillon khi ông chết thì là một
nhân viên thừa hành trung thành với những người chính trị là chính trị gia
Giáo của ông ta, đã không giúp cho tôi những bao nhiêu những giao
họ gọi là "chính quyền cách mạng" và các công dân người Pháp của chúng
tôi.

Trong đêm 16 rạng 17 tháng 6, binh biến Grall bắt các "bộ đội" với súng
đầy đủ, vây kín. Các binh sĩ Bắc Việt và các sĩ quan an ninh tràn vào các
soát khắp nơi: các phòng họp, các thư viện, phòng của các bác sĩ và của
những người bệnh. Họ đã nói là họ muốn "bắt chước" là không có một vũ
khí nào được cất giữ trong bệnh viện và không có một người nào ở phòng
bệnh nhân bệnh coi là trong tình trạng bất hợp lý. Đến sáng ngày 17 / 6 thì "Sài
Gòn Giải Phóng loan báo là kể từ nay chỉ có một ngân hàng duy nhất là Việt
Nam. Tất cả các ngân hàng khác, của quốc gia, của tư nhân hay của người
quốc gia đều phải đem nộp hết sách, chứng minh, và bản kế toán cho ngân
hàng quốc gia của Việt Nam. Các biệt thự của nhân viên người quốc gia
bổ sung công. Các thanh tra phải vào kiểm tra các cơ sở thu của 3 ngân
hàng: Ngân Hàng Á Châu của Pháp, (tên địa phương là Ngân Hàng Đông
Dương), Ngân Hàng Thương Mại Pháp và Ngân Hàng B.N.P. Các ông giám
đốc của ba ngân hàng này theo một bản tuyên bố chung gửi cho Ban Quân
Quản, có nội dung như sau :

- " Trong hoàn cảnh hiện tại, chúng tôi không thể nghĩ tới bất cứ một hình
thức hợp tác kể từ nay và chúng tôi chỉ có một nguyện vọng: được trở
về Pháp càng sớm càng tốt."

Các hãng "Chargeurs Réunis" và "Messageries Maritimes" t ng ph trách h u h t d ch v chuyên ch hàng hóa b ng đ ng bi n đ n Âu Châu đã nh n đ c l nh ph i ng ng ho t đ ng đ bi n thành m t công ty qu c doanh đ c quy n c a Nhà N c . Ba ngày sau khi ông Giám Đ c hãng thu c lá Đông D ng tr v Pháp thì hãng thu c lá n y b chi m gi ngay. Hãng thu c lá Bastos và hãng bia và n c ng t n c đá Đông D ng (Brasseries-Glacières d'Indochine) ch s n xu t 30 % năng su t vì đã g p nhi u khó khăn v i các " y ban c a xí nghi p"..

- Vì gia đình đã v Pháp t tháng 4 nên các giáo s s ng xa gia đình, (các tr ng h c đ u b đóng c a).; các bác sĩ quân y m kh ị c, các nhân viên xí nghi p đang ng ng ho t đ ng, các th ng gia không có khách (ti m từng b đóng c a, các khách s n b tr ng d ng) ... t t c nh ng ng i n y s ng thu h p nh m t xã h i b đóng kín trong s tuy t v ng và bu n n n.. Trong khi ch đ i các đ ng hàng không có th đ c cho m l i, h không có vi c gì làm, nên ch y đi ch y l i thăm nom nhau đ gi t thì gi , r i mang h t nh ng gì h còn l i nh r u và th c ăn ra ăn nh u cho h t. Nh ng s b c đ c c a các anh "b đ i" th ng gây ra nh ng chuy n r c r i b c mình cho nh ng ng i Pháp n y (nh xét căn c c liên t c, vi ng nhà b t th n và th ng xuyên, không cho di chuy n) vì h cho là nh ng ng i ngo i qu c n y khinh th ng h khi lái xe hay khi ng i tán g u trên sân th ng , nên b t c m t vi ph m nh nào h cũng có th b đ a t i công an đ đ c nghe nh ng l i giáo hu n h ng gi ... ho c nghe thuy t v s c n thi t ph i thay đ i "tánh ph n đ ng" c a mình.

- T t c nh ng đ n đi n cao su l n đ t d i quy n ch đ o c a m t " y ban cao su" hi n nay do nhân viên Vi t Nam qu n lý, ph i h p v i chánh quy n đ a ph ng. M t s nhà tr ng t a ph i tr v Sài Gòn và h tuyên b là lúc nào cũng s n sàng gi m t vai trò c v n k thu t , n u ch đ m i đòi h i. Nh ng chánh quy n c ng s n đã cho h bi t là h

"ch mong h p tác v i nh ng ng i ch a bao gi làm vi c Vi t Nam tr c ngày chi n th ng c a cách m ng".

Họ đã chắc chắn cho thấy ví dụ như "những linh mục, những chuyên viên hay những nhà ngoại giao" đã từng có những quan hệ với chính quyền bù nhìn của ông Thiệu trước khi ông rời đi."

Những người ở Việt Nam có quyền tịch Pháp tiếp tục vây quanh văn phòng Di trú và tòa Lãnh Sự Pháp (Sài Gòn giờ đây đã xuống hàng thành phố cấp vùng nên chức phận có mặt ở địa phương Lãnh sự, các tòa đại sứ ở Hà Nội). Không một người nào được phép hỏi họ vì là "công dân da vàng". Ba Lê vẫn không thể làm gì được trong lúc này. Và các công chức trong lãnh sự quán chắc hẳn nói là sẽ đi tìm của tất cả những người Pháp nói chung có thể đòi hỏi 2 tháng hoặc 2 năm". Những người bào Pháp nào đã ra đi được sau một thời gian chờ đợi khá lâu ở phố giao chìa khóa nhà và chìa khóa xe của họ cho chính quyền mới để họ "quản lý giùm". Họ chắc hẳn quyên mang theo "quần áo và giấy tờ cá nhân" mà thôi. Họ không được rút tiền từ những ngân hàng của họ. Họ không được phép nhận thân nhân hay một bên thân nào coi sóc giùm căn phòng, biệt thự hay xe của họ. Các tài sản này không phải bị công đoạt mà chỉ bị di lý thôi để giao lại cho "nhân dân quản lý" trong khi chờ đợi bổ sung công... Và chắc hẳn tất cả những trong những họ, dù sao thì sẽ có một trăm năm của những người Pháp ở Việt Nam cũng đã được xóa đi một cách quá nhanh chóng. Sau ba mươi năm cách mạng và tranh đấu, không phải chờ đợi dùng tên của bao nhiêu những anh hùng mà khi chính thức không bao giờ thiêu, để thay thế vào tên được gọi như tên của ông Pasteur chăng nữa.

*
* *

Trong tuần lễ thứ ba của tháng 7, một người Pháp tại Sài Gòn vẫn còn đã trao cho tôi một bức thư của một ông bạn ở Việt Nam của tôi, giáo sư T... mà ông đã viết từ lâu không gửi được. Bức thư viết:

- " Anh Pierre thân mến, Có quá nhiều bị nạn của đã xảy ra từ sau khi chúng ta

g p nhau ch m i vào kho ng cu i tháng 4 đây thôi nh ng tôi có c m t ng là chuy n đã x y ra c trăm năm tr c và trong m t th gi i khác không b ng. Đ a con trai l n c a tôi, th ng Viên. là trung úy s đoàn 18 b binh, đã b t th ng trên đ ng Long Thành ngày 29 tháng 4. Nó đ c 24 tu i. Nh ng ba đ a khác thì l i đ c đoàn ngũ hóa vào nh ng h i đoàn m i. Chúng nó đi v bi u ng trên t ng, và đi ki m kê nh ng ng i dân t n n. N i bu n c a chúng tôi không th di n t ra b ng ch đ c. Tôi đã c g ng g n l c nh ng t t ng c a tôi vì tôi có quá nhi u đi u ph i nói v i anh.. Nh ng tr c h t tôi c g ng cho anh bi t qua m t s tin t c hay hay.

- Tinh th n c a quân đ i Mi n B c c Sài Gòn và Đ ng B ng sông C u Long, không có quá t t nh ng i ta đã t ng đâu. H đào ngũ quá nhi u . Đài phát thanh c ng s n và các b n thông cáo dán trên t ng th ng xuyên c nh giác dân chúng không đ c ch a ch p nh ng binh sĩ đào ngũ n u không s b "nghiêm tr ". Lúc h vào Sài Gòn, các "b đ i và cán b có r t nhi u ti n đ ng (c a Mi n Nam) mà h đã thu nh t đ c trong các c quan c a chánh quy n các thành ph mà h v a chi m đ c. Ph n đông đã dùng ti n n y đ mua đ ng h t đ ng, qu t máy và r t nhi u món khác mà h ch a t ng th y bi t qua bao gi . H t ti n r i h tr l i tình tr ng th t s nh tr c, nghĩa là không sáng s a gì c . Đ gi tinh th n h , c p ch huy đã tăng g p đôi ph c p g o cho h . Nh ng l ng thì không tăng: 1200 \$ h ng tháng. Ch v a đ mua 4 bao thu c lá. Có m t s binh sĩ đã b đ ng viên nhi u năm r i r t là b t mãi vì không đ c phép tr l i gia đình. Theo c tính c a h thì h nghĩ r ng h còn s b l u gi l i Mi n Nam t hai năm t i hai năm r i n a.. Nhi u đ n v tác chi n v a đ c thông báo là h s qua m t khóa hu n luy n đ c bi t trong th i gian 18 tháng đ đ c chuy n thành "l c l ng gìn gi an ninh và tr t t ".

-Trên ph ng di n kinh t , chánh quy n c ng s n ch a có m t bi n pháp nào thuy t ph c h t. M t đ i ngũ đ c g i là chuyên viên tài chánh (đúng h n ph i g i h là nhân viên k toán) đã t Hà N i vào đây v i nh ng thùng "bàn toán" c a Tàu (trong lúc t t c ngân hàng và các công ty xí nghi p s đ c h ki m soát đã và đang x d ng máy đi n toán). Các "ông chuyên viên" n y th ng nh c đi nh c l i v i nh ng ai mu n nghe là u tiên hàng

đều có ảnh hưởng là phần "đập tan bộ máy kinh tế bù nhìn". Theo họ thì dĩ nhiên có ảnh hưởng của dân ở thủ đô Sài Gòn quá đáng là như vậy trong cả Hoa Kỳ. Họ hiểu dân chúng Sài Gòn chỉ là những con "ký sinh trùng" sống ăn bám vào mô hình đô thị và sống đều. Tất cả những tích trữ trong ngân hàng sẽ bị tịch thu hết.

- Những người có tất cả những công chức và chuyên viên được giới thiệu trong nhiệm vụ của họ sẽ được trả phân nửa bằng gô và phân nửa bằng tiền. Những người nộp thuế được 10.000 đồng (khoảng 120 quan Pháp) và phải nộp gô: 10 kí lô cho mỗi người lớn và 5 kí lô cho trẻ con. Những người cao nhất không được quá 25.000 đồng (tương đương 250 quan Pháp). Các cán bộ địa phương của Mặt Trận khuyến khích những nhà buôn nên mua vàng và hàng vải hiện là tích trữ tiền mặt. Có nhiều cuộc buôn bán cho thấy sắp sẽ có dĩ nhiên cũ kỹ tiền mặt. Chánh quy định sẽ hành động bắt thụt, không báo trước, và thi gian dĩ nhiên chỉ trong vòng 24 tiếng đồng hồ. Những mặt đã được in rồi (1)

- Dĩ nhiên đã dĩ thay khác hết. Không ai còn tìm đâu được một giết xăng. Tất cả đều phải đi xe đạp (hãng L'U.C.I.A của người Pháp đã gửi được một môtô vì đã bán hết số xe đạp còn tồn kho). Chánh quy định cũng có cho mỗi vài trăm xăng, những chiếc dành cho xe buýt và xe vận tải công cộng. Cho đến những ngày đầu tháng 6, các chiếc còn được tiếp tế khá đầy đủ và giá cả còn được bình thường. Trả ra cá, càng ngày càng ít đi và càng ngày càng mắc. Cũng vì không có xăng, 90 % tàu đánh cá không thể ra khơi được. Vào tháng 6, gô đã bắt đầu khan hiếm. Các chiếc không nhận được gô. Có kêu than cũng vô ích thôi. Mà nếu như chỉ có đầy đủ như trước kia ... thì chúng tôi cũng không còn tiền.

- Những bộ phận bè lũ Miền Trung vào đã nói với tôi là họ hiểu tất cả vùng ngoài đó đã bị công sự nghiêm sát khá chặt chẽ, đến đến chỉ có lá cờ sao vàng của Hà Nội được treo ở các quán trọ của tỉnh. Cuộc thanh trừng thật là khủng khiếp. Tất cả những sĩ quan trình diện đi học tập đã được đưa đi các trại lao động khổ sai ở trên núi rừng. Họ phải mang những con đường xuyên qua rừng rậm, để cho những mạng gô to và những tảng đá nặng. Vì khí hậu ở đó

quá khäng nghiät và không đäc trong lành, läi thiäu thuäc men, mäc không đä m, ăn không đä no.. nên hä chät rät nhiäu .Phän län các Cänh Sát đã bä hành quyät. Con gái hay nhäng bà vä gäa cäa các quân nhân, cäa nhäng ngä i tä bän và cäa nhäng công chäc cao cäp , bä gä ép cho các thäng phä binh Bäc Viät đä väa làm bän väa làm y tá cho hä .

- Trái läi, ở Vùng Đäng Bäng và ở Sài Gòn tình träng mät an ninh và vô trät tä càng ngày càng län. Träm, cä p, và ám sát ngày càng nhiäu . Báo chí và đài phát thanh cäng sän quy trách cho binh sĩ cäa "chä đä bù nhìn cũ đã dùng vũ khí cäa hä đä hành đäng phá räi trä an" . Chuyän đó còn phäi chä xem, vì tä ngày chä m đät chiän trän, các cäu quân nhân cäa quân đäi chúng tôi säng vät väng không có mät läi täc nào cä . Hä đâu còn lãnh läng, không có quyän lãnh mät hät gäo và dĩ nhiên là thät nghiäp. Nhäng không phäi chä có nhäng anh cäu quân nhân mà thôi. Còn có nhäng anh "chiêu häi", nhäng anh Viät Cäng đã trä vä väi quân đäi VNCH. Có khoän 200.000 ngä i . Cäng sän Bäc Viät đã cho länh hä phäi trä vä väi nhäng đän vä cũ cäa hä träc kia. Khiäp sä vì phäi räi trä läi vào tay cäa nhäng ngä i mà hä đã chäi bä và đã chäng läi träc kia nên hä län trän và säng gän nhä ngoài pháp luät.

- Cäng sän cũng đã phä m nhiäu läi läm không giäi thích đäc .Trong tuän lä đäu cäa tháng 5, hä đã mä cäa các khám và đã thä ra tät cä täi phä m, kä cä nhäng ngä i mäc bänh tâm thän ở bänh viän Chä Quán.Tät cä nhäng täi phä m đäu không phäi là tù nhân chánh trä , mà có cängàn ngä i trong sä đäc thä ra là nhäng täi phä m hình sä , phä m täi giät ngä i và träm cä p chuyên nghiäp. Nhäng bänh nhân tâm thän ở Chä Quán phän đông là nhäng ngä i điän rät đä dän, rät nguy hiäm cho xã häi . Chuyän thä hät nhäng täi phä m bät läng và nhäng ngä i điän chä làm cho tình hình trän nên träm träng thêm mà thôi.

- Ở trung tâm Sài Gòn thì sä kiäm soát có phän khá hän, nhäng trong tät cä nhäng khu väc đông dân và ở ngoäi ô, thì ban đêm thäng có nhäng sä đäng chä m. ngä i ta thäng nghe tiäng súng nổ . Trong nhäng khu väng vä

Phú Nhu n và Tân s n Hòa, có nh ng v tr m, nh ng v ném l u đ n, và ám sát có khi x y ra c ban ngày. Chúng tôi đ c bi t là hi n nay có nh ng chi n khu nhi u n i trong vùng Đ ng B ng, cũng nh trong r ng và vùng đ m l y Mi n Đông c a Sài Gòn . Có m t s binh sĩ Th y Quân L c Chi n , bi t đ ng quân và lính Dù còn đ y đ trang b , di chuy n g n nh kh p n i và ph c kích. Mi n Tây thì Hòa H o n i đ y ch ng đ i công khai. H t n công các đoàn xe c ng s n , b n phá các trung tâm đô th , và phá ho i các đ ng dây liên l c . Cao nguyên, có hàng ch c ngàn đ ng bào Th ng đ t b làng rút vào r ng sâu. V nh ng chuy n nh th chúng tôi bi t nhi u chi ti t chính xác, nh ng n u vi t ra đây thì quá dài. B n c a anh là Paul Ph. bi t rành các chuy n n y. Ch c không bao lâu n a anh ta s v Ba Lê, vì anh là công dân Pháp. Anh ta có liên l c đ c nhi u n i, và đã đi l i khá t do.

Tôi thích nói cho anh vài chi ti t v nh ng ng i công giáo. Nh ng tr n đánh cu i cùng, đ m máu nh t và kh c li t nh t không ph i do các đ n v chánh quy c a Mi n Nam Vi t Nam mà là do nh ng anh dân v công giáo H Nai. Có nhi u em ch m i v a 15 tu i đ u, do các linh m c ch huy, c m thánh giá và lá c vàng tr ng c a Đ c Thánh Cha, đã chi n đ u đ nh c p . H đã phá h y đ c 8 chi n xa T. 54 ch b ng l u đ n và các chai xăng "mô lô t p (molotov) và đ t cháy nhi u xe v n t i ch đ y lính B c Vi t . Tr n chi n đã kéo dài trong 2 ngày và hai đêm.. Lúc tr c, khi quân đ i chánh quy Mi n Nam đóng H Nai rút đi, l c l ng dân v ấ đây đã gi l i đ c m y kh u pháo binh và đã x đ ng. Linh h n c a tr n chi n là cha S u ng i mà anh đã t ng bi t rõ. Ông đã b t th ng. Các em dân v đã đem đ c ông vào nhà và đó chi n đ u luôn m y gi . Nh ng ng i s ng sót, h u h t đ u b th ng, đã b c ng s n đem ra x b n h t... Sài Gòn , ng i

công giáo trên nguyên t c không có gì lo l ng h t. Các nhà th đ u m c a và các linh m c đ c phép làm l . Các nhà th đ u đ y ngh t tín đ . Nh ng cũng v n có nhi u chuy n r c r i đã x y ra :

- Chuyên th nh t nh m vào Đ c Ông Le Maitre đ i di n c a Tòa Thánh Vatican . Các tín đ ti n b (cánh t) đã tràn ng p vào Tòa Đ i di n c a Tòa Thánh. H l i Đ c Ông và th ký c a ông ra ngoài đ ng, đó h đang h p m t tinh đ t kh . Đ c Ông b h lên án là đã h tr cho hành đ ng c a Chánh Ph bù nhìn c a ông Thi u. H xô đ y và la ó l n ti ng v i Ông.

Nhưng ngài ở trong một tình đã h là c c a Tòa Thánh Vatican xuống và thay vào đó là c c a CPLTCHMN. Công Sất đã đến can thiệp bằng cách b n ch thiên vài phát súng. Đức Ông đến c gi i t a và đến c d n lên phòng c a ông . Nhưng sau đó Ban Quân Qu n đã trao cho ông một quy t đ nh tr c xu t, v i lý do :

" s hi n di n c a Ông s làm xáo tr n tr t t công c ng"

Và Đức Ông đã r i kh i n c Vi t Nam

- Một chuyện r c r i khác, quan trọng hơn nữa, đến c x y ra vào đêm m ng 4 tháng 6, ở khu Tr ng minh Gi ng mà nh anh đã biết đó là một đ a bàn c a nh ng ng i công giáo c ng đ u, khó ch u nh t. Ngày 3 tháng 6, có vài trăm tín đ cánh t đã bi u tình đòi Đức Cha Thu n ph i t ch c. Đức Giám M c Ngy n văn Thu n v n là cháu c a T ng Th ng Di m và là Giám m c c a đ a ph n Nha Trang, mà Vatican v a m i b n nhi m ông vào nhi m v Ph Tá Đức T ng Giám M c Đ a ph n Sài Gòn .Đức Cha Thu n là ng i đ c m i ng i giáo dân th ng m n và kính trọng, k c nh ng ng i không ph i là tín đ cũng v y. Hàng ngàn tín đ công giáo thuộc giáo khu Fatimah đã t ch c m t cu c xu ng đ ng ch ng-bi u tình và hô to nh ng kh u hi u ch ng c ng s n . Vì đã quá gi thi t quân lu t, nên một đ i tu n ti u c a "b đ i" đã đ n cánh cáo h ph i gi i tán. Các giáo dân đã gi t chuông inh i các nhà th . Đám bi u tình đã gi i gi i m y anh "b đ i" và đã đánh đ p h . Quân đ i đã đ n can thiệp và có b n vào đám đông. Có 2 ng i ch t và 6 ng i b th ng. Ngày hôm sau ng i ta tìm th y xác c a 3 chú "b đ i" b c t c và đ c treo thành c u. Còn đ c cha Thu n thì b b t bu c ph i r i kh i Tòa Giám M c và v s ng n c Nhà Dòng l n. Mi n Trung và các t nh Mi n Nam , t t c c s tôn giáo (tr ng h c, n tu vi n, c s y t l n nh ...) đ u b sung công và x d ng làm tr i lính. Trong khu v c c a tôi, t 5 ngày nay nh ng s khám xét càng ngày càng tăng và l ng th c càng ngày càng khan hi m.. Là một giáo s v Lu t, tôi không còn có vi c làm n a. Nh th là không có i t c. Tuy v y mà tôi cũng ph i tham gia vào các "bu i h p t p c a các lu t gia" đ t "c i t o" mình

Ng i ta ch bàn cãi v chánh tr . M i ng i đ u tranh đua nhau t ng t ng đ sáng ch ra nh ng kh u hi u m i m theo ch h ng " Pháp lu t d nh n v i chánh tr , đó là m t công c đ u tranh, m t ph ng ti n đ đ t i m c tiêu cách m ng " . Đó là m t kh u hi u quá ngu xu n, nh ng khi ng i ta l p đi l p l i nhi u l n và vi t đi chép l i ch ng ngàn l n, ng i ta không còn nh rõ t i sao ng i ta đã b t đ u ph i h c Lu t . Thà là tôi ch u khó đi cu c đ t, xu ng hàng cho các xe v n t i hay c a c i. Có th ng i ta s đ a tôi đi m t tr i lao đ ng.

Tôi là m t tín đ Thiên Chúa giáo nh anh Pierre đã bi t đó. Nh ng có đôi lúc tôi th y Đ c Chúa Tr i xa Vi t Nam quá ! Và tôi có c m t ng r ng chúng tôi còn ph i lâu l m trong th gi i c ng s n ."

*
* *

Đ u tháng 8. sau 3 tháng th ng l ng đ y gay go và th t v ng, cu i cùng n c Pháp cũng m đ c m t c u không v n v i Sài Gòn, đ di t n trong th i gian h n m t tháng, 1600 công dân Pháp. Còn nh ng ng i khác thì sao ?

Chú thích : (1).- *Ti n m i đã đ c th c s l u hành trong tu n l th hai c a tháng : Ti n đ ng (n ng) tr giá 500 đ ng ti n cũ c a Mi n Nam hay là 3 quan Pháp. Nh ng m i ng i ch đ i đ c có 200 đ ng (ti n m i), t t c ng i Vi t Nam và ng i ngo i qu c đ u đ c l nh ph i đem n p cho Ngân Hàng Qu c Gia s ti n còn l i mà h đang có.*